

Psychodiagnostika zrakově postižených dětí

MGR. DANIEL ŽAHOUR
ZAHOUR@SSS-OU.CZ

Psychodiagnostika

- Školní zralost
- Profesní orientace
- Změna vzdělávacího programu
- Diagnostika SPU, ADHD
- Doporučení IVP
- Kontrolní vyšetření pro OSSZ
- Úroveň konkrétní schopnosti
- Klima třídy

Nejčastěji využívané metody – intelekt

- WISC III / WAIS III
- WPPSI
- IDS / IDS-P
- Woodcock-Johnson IV
- Standfordský Binetův inteligenční test IV
- RAVEN – barevný, standardní
- Kohsovy kostky
- Kresba postavy
- Vývojové škály – Bayleyová, Gesell

Nejčastěji využívané metody - SPU

- Z. Matějček – zkouška čtení, psaní
- J. Novák – matematika
- Nová diagnostika
 - Baterie PPP Kohoutova Brno; J. Bednářová – čtení, psaní, matematika, 1. stupeň ZŠ, Brno
 - BDTG 2; Baterie diagnostických testů a gramotnostních dovedností, 2. st. ZŠ, M. Caravolas, J. Volín, NÚV, Praha
 - Diagnostika SPU u adolescentů a dospělých osob; P. Cimlerová, IPPP Praha
 - Teiresiás Brno; P. Cimlerová – DysTest pro poslední ročník SŠ a VŠ

Specifické metody pro ZP

- **Specifika WISC III**
 - Litva - výzkum Ingrid Gabrielavičiute (2010) – porovnání litevských nevidomých a slabozrakých dětí s holandskými normami – vhodnost ITVIC v Litvě
 - verbální škála WISC-III - validní nástroj pro měření inteligence u nevidomých dětí nebo dětí se zbytky zraku
 - ✦ pouze skóry slovního porozumění a koncentrovanosti nejsou zcela validní
 - ✦ subtest porozumění navrhuje z celkového skóre vyloučit
 - ✦ nadprůměrná sluchová krátkodobá paměť u nevidomých dětí
 - Nejvýznamnější prediktory verbálních schopností - vzdělání rodičů a místo bydliště
 - Verbální inteligence je nejlepším prediktorem hmatových výkonů

ITVIC

- Intelligence Test for Visually Impaired Children (ITVIC) / R. Dekker, P.J.D. Drenth, J.N. Zaal, Bartiméus Centre, Netherlands, 1989 (Lacková, 2006)
- Teoretická východiska testu jsou založena na Thurstonově teorii inteligence (1938)
- 155 osob vyučovaných v Brailu, 6-16 let
- Administrace testu je individuální a trvá cca 3 hodiny pro celý test nebo ve zkrácené verzi cca 1,5 hodiny
- ITVIC existuje v holandštině, němčině a angličtině

ITVIC

- 2 typy věkových norem
 - a) normy pro děti vyučované pouze v Brailu
 - b) oddělené normy pro dvě skupiny dětí se zbytky zraku
- Nejprve se určí úroveň visu dítěte při použití 7 barevných karet a 10 bílých karet s černými body – úplná nevidomost / zbytky zraku do 10%
- Pokud je u dítěte úroveň visu lepší než do 10%, není vhodné jej testovat skrze ITVIC; je lepší využít zvětšené formy testů pro zdravou populaci (např. WISC-III)
- 13 subtestů: 5 verbálních, 2 jsou přejaty z WISC-III a 8 neverbálních – hmatových
- Výstupem testu je potom výsledek verbální škály, haptické škály a celkové standardní skóre postihující úroveň všeobecných intelektových schopností
- ITVIC již není na trhu dostupný (Holandsko - Bartiméus)
(<http://www.bartimeus.nl>; info@bartimeus.nl; 3500,- Euro)

ITVIC

- A) Verbální subtesty:
 - 1. Slovník – převzato z WISC-III
 - 2. Opakování čísel – převzato z WISC-III
 - 3. Učení se jmen – diagnostika asociativní paměti skrze rozpoznávání 14 dřevěných objektů, které nesou jména
 - objekty si dítě dvakrát ohmatá, následně má jejich jména vybavovat
 - 4. Verbální analogie – diagnostika induktivního myšlení, paměti
 - analogie jsou uvedeny v Brailu
 - subtest se používá od věku 7,5 let
 - 5. Fluence / plynulost – dítě má jmenovat předměty související se zadanou otázkou po dobu jedné minuty

ITVIC

- B) Hmatové subtesty:
 - 1. Vyřazování – vybírá 1 ze 4 geometrických figur, která mezi ostatní nepatří
 - 2. Figurální analogie – diagnostika paměti, percepce, pozornosti, induktivního myšlení
 - obsahují 4 taktilní geometrické figury, které zkoumaná osoba přiřazuje, $A:B = C:D$
 - 3. Percepce objektů – diagnostika přesné percepce, paměti
 - vybírá 1 ze 4 alternativ, která je totožná se vzorem
 - subtest se používá do věku 8 let
 - 4. Percepce figur – diagnostika prostorové představivosti, paměti
 - reprodukuje se vzory ze 4/6 koček
 - 5. Kostky – diagnostika prostorové představivosti, motorických dovedností a paměti
 - 6. Geometrické skládky – diagnostika motorické zručnosti, rychlosti, přesnosti práce, prostorových vztahů
 - vyplňuje prostor na podložce plochými geometrickými tvary, má využít všechny části, měří se čas
 - 7. Mapa Ulice – diagnostika statického a dynamického vnímání prostoru, prostorové představivosti, paměti, práce s mentálními reprezentacemi
 - hmatem zjistí, co je na ulici, následně odpovídá na otázky examinatora týkající se pozice objektů
 - 8. Mapa domu – diagnostika schopnosti prostorových reprezentací, paměti
 - otázky se týkají mapování statických, dynamických a prostorových vztahů

Další testy pro osoby se ZP - nedostupné

- Performance Scale for Adult Blind
- Plan-of-Search Test
- Haptic Matrices Intelligence Assessment
- Haptic Intelligence Scale for the Adult Blind
- Vocational Intelligence Scale for the Adult Blind
- Stanford-Ohwaki-Kohs Tactile Block Design Intelligence Test for the Blind
- The Raven Progressive Matrices for Presentation to the Blind
- The Tactile TONI

Diagnostika nevidomé dospělé populace

- **CTB - Cognitive Test for the Blind / Dial et al., 1990**
 - 292 osob se zrakovým postižením
 - věk 18-69 let
 - celkové, verbální a performační standardní skóry
 - 10 subtestů:
 - ✦ 5 verbálních - auditivní analýza, bezprostřední vybavování čísel, porozumění řeči a paměť, učení písmen a čísel, slovník
 - ✦ 5 performačních - hmatové učení, hmatová paměť, rozpoznávání hmatové paměti, vybavení vzoru, analýza prostoru

CTB – ukázky (Dial, 2015)

Haptic Category Learning

CTB – ukázky (Dial, 2015)

Haptic Category Learning

CTB – ukázky (Dial, 2015)

Haptic Category Learning

CTB – ukázky (Dial, 2015)

Category Memory

CTB – ukázky (Dial, 2015)

Haptic Memory Recognition

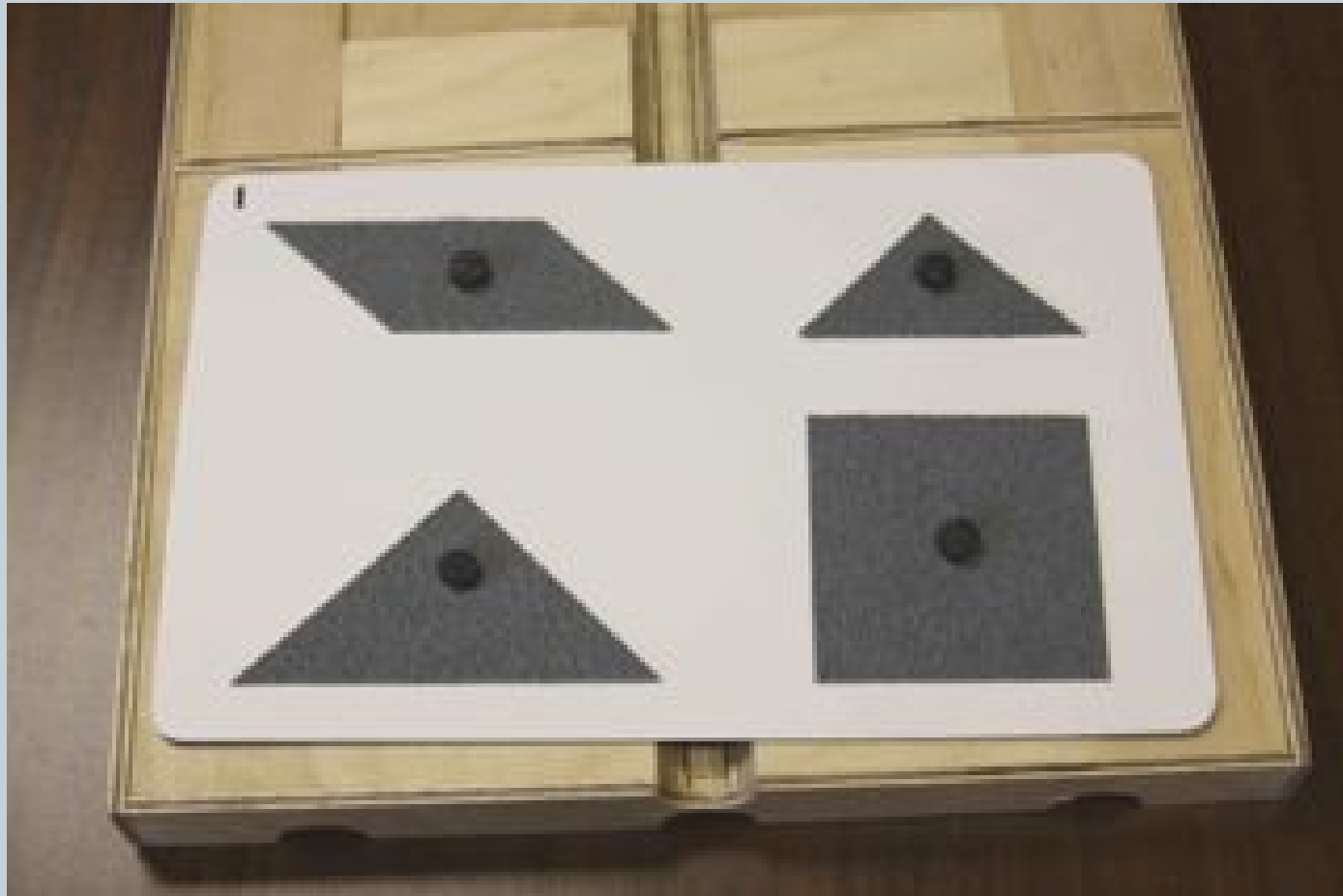
CTB – ukázky (Dial, 2015)

Pattern Recall

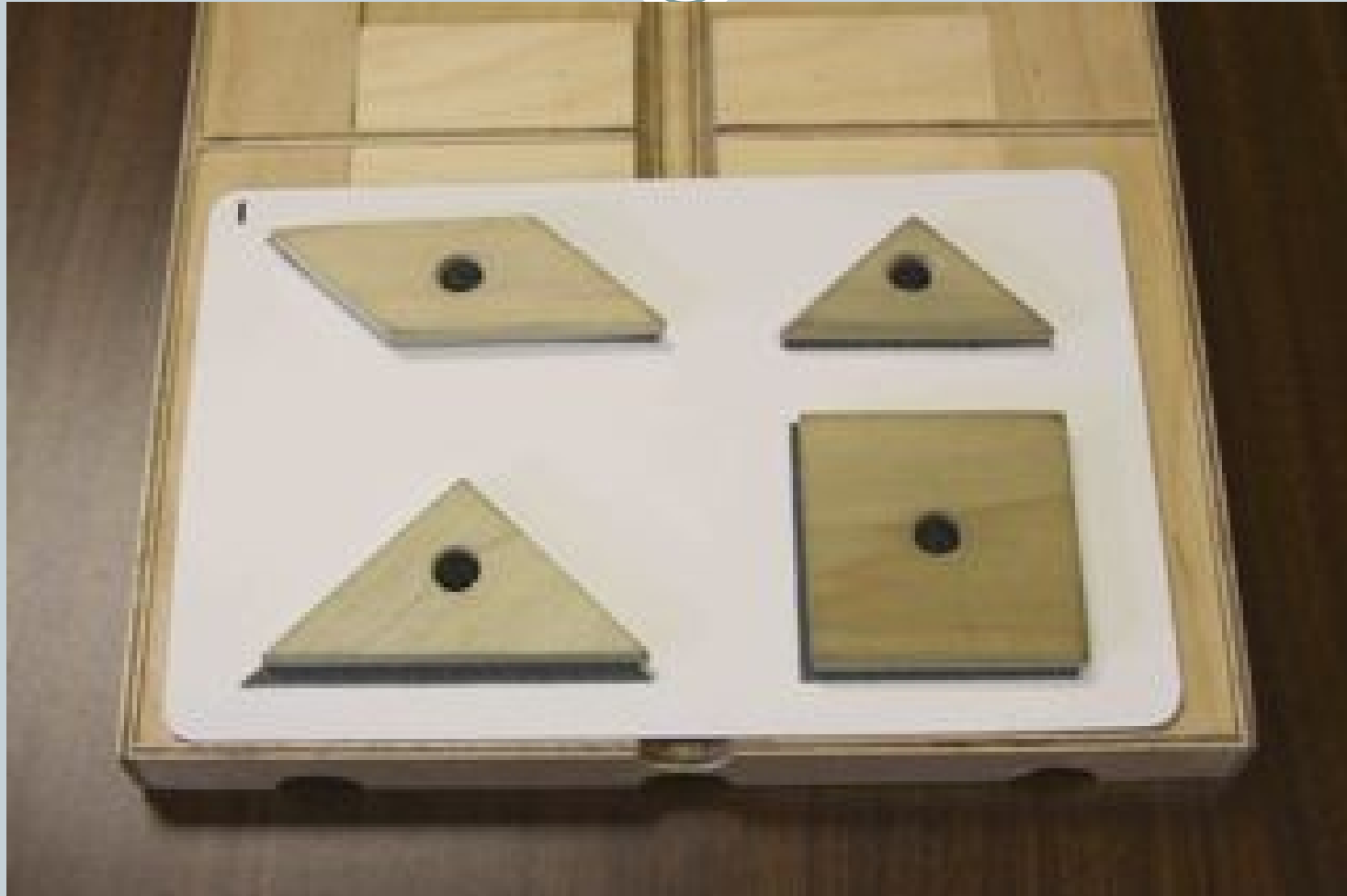
CTB – ukázky (Dial, 2015)

Spatial Analysis

CTB – ukázky (Dial, 2015)

Spatial Analysis

Diagnostika nevidomé dospělé populace

- **Test B101 DV-a / Baton, Thiébaud, 2011**
 - Úprava testu Raymonda Bonnardela
 - Manipulační test praktické a konkrétní inteligence
 - Koreluje s fluidní inteligencí
 - 279 osob
 - Věk 16-59
 - Vizuální, vizuálně-haptické, haptické provedení
 - Podobnost s Kohsovými kostkami
- **Teiresiás – zkoušky prostorové představivosti pro dospělé nevidomé osoby**
 - CTB, B101, verbální škála WAIS-III – validizační kritéria

Zdroje

- Gabrielavičiute, I. (2010). Intellectual Abilities of Blind and Partially Sighted Children. [online; cit. 2014-01-10]. Dostupné z: <http://www.synsraad.dk/psychology/2010-ab/Intellectual%20abilities%20-%20Ingrida%20Gabrialaviciute.pdf>.
- Dial, J., Mezger, C., Gray, S., Massey, T., Chan, F., & Hull, J. (1990). Manual: Comprehensive Vocational Evaluation System. Dallas, TX: McCarron-Dial
- Dial, J. (2015). The Comprehensive Vocational Evaluation System for Individuals with Visual Impairment/Blindness (CVES). [online; cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.jackdial.com/clinic/cves/indexcvesdescript5.htm>.
- Lacková, E. (2006). Diagnostika intelektu zrakovo postihnutých detí testovou batériou ITVIC. [online; cit. 2014-01-10]. Dostupné z: <http://katpsych.truni.sk/konferencie/absolvent2006/lackova.htm>.

Děkuji za vaši pozornost

- www.sss-ou.cz
- www.tyflocentrum.cz
- www.sons.cz
- www.ranapece.cz
- www.teiresias.muni.cz
- www.spc-info.upol.cz
- www.nuv.cz/ramps/spz-jihomoravsky-kraj